EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

16. juuli 2009 *

Kohtuasjas C-168/08,

mille ese on EÜ artiklite 68 ja 234 alusel Cour de cassation'i (Prantsusmaa) 16. aprilli 2008. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 21. aprillil 2008, menetluses

Laszlo Hadadi (Hadady)

versus

Csilla Marta Mesko, abielunimi Hadadi (Hadady),

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees A. Rosas, kohtunikud A. Ó Caoimh (ettekandja), J. Klučka, P. Lindh ja A. Arabadjiev,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 5. veebruari 2009. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– L. Hadadi (Hadady), esindaja: advokaat C. Rouvière,

– C. M. Mesko, esindaja: advokaat A. Lyon-Caen,

– Prantsusmaa valitsus, esindajad: G. de Bergues, A.-L. During ja B. Beaupère-Manokha,

– Tšehhi valitsus, esindaja: M. Smolek,

– Saksamaa valitsus, esindaja: J. Möller,

– Ungari valitsus, esindajad: K. Szíjjártó ja M. Kurucz,

– Poola valitsus, esindaja: M. Dowgielewicz,

– Slovaki valitsus, esindaja: J. Čorba,

– Soome valitsus, esindaja: A. Guimaraes-Purokoski,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: V. Joris ja S. Saastamoinen,

olles 12. märtsi 2009. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (EÜT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243), artikli 3 lõike 1 tõlgendamist.

2 Taotlus esitati L. Hadadi (Hadady) ja C. M. Mesko vahelises kohtuvaidluses, mis seondus Pesti esimese astme kohtu (Ungari) poolt tehtud abielulahutuse otsuse tunnustamisega Prantsuse kohtute poolt.

Õiguslik raamistik

Ühenduse õigus

Määrus nr 1347/2000

3 Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1347/2000 abieluasjade ja vanemliku vastutusega abikaasade ühiste laste eest seotud asjade kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta (EÜT L 160, lk 19; ELT eriväljaanne 19/01, lk 209) põhjendused 4 ja 12 kõlavad järgmiselt:

„(4) Kohtualluvust ja kohtuotsuste täitmist käsitlevate siseriiklike eeskirjade erinevused raskendavad isikute vaba liikumist ning siseturu ladusat toimimist. Seega on põhjendatud normide kehtestamine abieluasjade ning vanemliku vastutusega seotud asjade kohtualluvuse eeskirjade ühtlustamiseks, et lihtsustada kohtuotsuste kiire ja automaatse tunnustamise ning täitmisega seotud formaalsusi.

[…]

(12) Määruses tunnustatud kohtualluvuse põhimõtted rajanevad eeskirjal, et asjaomase poole ning kohtualluvust teostava liikmesriigi vahel peab olema tegelik side. […]”

4 Määruse nr 1347/2000 artikkel 2, mis näeb ette abielulahutust, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamist puudutavate vaidluste kohtualluvuse üldreeglid, asendati määruse nr 2201/2003 artikliga 3, mis on eelnimetatuga identse sõnastusega.

Määrus nr 2201/2003

5 Määruse nr 2201/2003 põhjendused 1 ja 8 on järgmised:

„(1) Euroopa Ühendus on seadnud eesmärgiks luua vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala, kus on tagatud isikute vaba liikumine. Sellise ala loomiseks peab ühendus muu hulgas tsiviilasjades tehtava õigusalase koostöö valdkonnas vastu võtma siseturu nõuetekohaseks toimimiseks vajalikud meetmed.

[…]

(8) Abielulahutust, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamist käsitlevate kohtuotsuste osas tuleks käesolevat määrust kohaldada ainult abielude lahutamise

suhtes ja see ei tohiks käsitleda küsimusi nagu lahutuse põhjus, abielu omandiõiguslikud tagajärjed või muud kaasnevad asjaolud.”

6 Määruse nr 2201/2003 artikli 1 lõike 1 punkti a kohaselt kohaldatakse seda määrust igat liiki kohtutes tsiviilasjades, mis käsitlevad abielulahutust, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamist.

7 Nimetatud määruse artikli 3 – „Üldine kohtualluvus” – lõige 1 sätestab:

„Abielulahutuse, lahuselu ja abielu kehtetuks tunnistamisega seotud asjad on selle liikmesriigi kohtu alluvuses,

a) kelle territooriumil:

– on abikaasade alaline elukoht või

– oli abikaasade viimane alaline elukoht, kui üks neist veel elab seal, või

– on kostja alaline elukoht või

– on ühistaotluse puhul ühe abikaasa alaline elukoht või

– on hageja alaline elukoht, kui ta on seal elanud vähemalt aasta vahetult enne taotluse esitamist, või

– on hageja alaline elukoht, kui ta on seal elanud vähemalt kuus kuud vahetult enne taotluse esitamist ja ta on kõnealuse liikmesriigi kodanik või, Ühendkuningriigi ja Iirimaa puhul, kui seal on tema alaline asukoht;

b) kelle kodanikud mõlemad abikaasad on või, Ühendkuningriigi ja Iirimaa puhul, kus on mõlema abikaasa alaline asukoht.”

8 Määruse artikkel 6 pealkirjaga „Artiklite 3, 4 ja 5 kohane erandlik kohtualluvus” sätestab:

„Abikaasat:

a) kelle alaline elukoht asub liikmesriigi territooriumil; või

b) kes on liikmesriigi kodanik või, Ühendkuningriigi ja Iirimaa puhul, kelle alaline asukoht on ühes viimati nimetatud liikmesriikidest,

võib teises liikmesriigis kohtusse kaevata üksnes kooskõlas artiklitega 3, 4 ja 5.”

9 Määruse nr 2201/2003 artikkel 16 pealkirjaga „Kohtusse pöördumine” näeb ette:

„1. Kohtusse pöördumine loetakse toimunuks:

a) kui kohtule on esitatud menetluste algatamist käsitlev või samaväärne dokument, juhul kui hageja ei ole seejärel jätnud astumata samme, et teavitada kostjat hagist;

või

b) kui dokument tuli enne kohtule esitamist kätte toimetada, siis hetkel, mil kätteandmiseks kohustatud asutus selle kätte sai, juhul, kui hageja ei ole seejärel jätnud astumata samme, mis on dokumendi kohtule esitamiseks ette nähtud.”

10 Nimetatud määruse artikkel 19 kõlab järgmiselt:

„1. Kui erinevate liikmesriikide kohtutes algatatakse ühtede ja samade asjaosaliste vaheline lahutus-, lahuselu- või [abielu kehtetuks tunnistamise] menetlus, peatab kohus, kellele hagi on esitatud hiljem, menetluse omal algatusel seni, kuni on kindlaks tehtud selle kohtu pädevus, kellele hagi on esitatud esimesena. [täpsustatud tõlge]

[…]

3. Kui on kindlaks tehtud selle kohtu pädevus, kellele hagi on esitatud esimesena, loobub kohus, kellele hagi on esitatud hiljem, pädevusest esimese kohtu kasuks.

Sel juhul võib pool, kes esitas asjakohase hagi kohtule, kellele hagi on esitatud hiljem, esitada kõnealuse hagi kohtule, kellele hagi on esitatud esimesena."

11 Sama määruse artikli 21 pealkirjaga „Kohtuotsuse tunnustamine" lõigetes 1 ja 4 on sätestatud:

„1. Ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustatakse teistes liikmesriikides ühegi erimenetluse järgimist nõudmata.

[…]

4. Kui kohtuotsuse tunnustamise küsimus tõstatatakse liikmesriigi kohtus arutatava asja käigus, võib kõnealune kohus selle küsimuse otsustada.”

12 Määruse nr 2201/2003 artikkel 24 pealkirjaga „Otsuse teinud kohtu pädevuse kontrollimise keeld” näeb ette:

„Otsuse teinud liikmesriigi kohtu pädevus ei kuulu kontrollimisele. Artikli 22 punktis a ja artikli 23 punktis a osutatud avalikule korrale vastavuse kontrollimist ei või kohaldada artiklites 3–14 sätestatud kohtualluvuseeskirjade suhtes.”

13 Määruse nr 2201/2003 VI peatükis „Üleminekusätted” paikneva artikli 64 lõigetes 1 ja 4 on öeldud:

„1. Käesoleva määruse sätteid kohaldatakse ainult algatatud kohtumenetluste, ametlikult koostatud või autentsena registreeritud dokumentide ning selliste kokkulepete suhtes, mis on sõlmitud osapoolte vahel pärast käesoleva määruse kohaldamiskuupäeva vastavalt artiklile 72.

[…]

4. Enne käesoleva määruse kohaldamiskuupäeva, aga pärast määruse […] nr 1347/2000 jõustumiskuupäeva tehtud kohtuotsuseid enne määruse […] nr 1347/2000 jõustumiskuupäeva algatatud menetlustes tunnustatakse ja täidetakse vastavalt käesoleva määruse III peatüki sätetele juhul, kui need on seotud abielulahutuse, lahuselu või abielu kehtetuks tunnistamisega või vanemliku vastutusega abikaasade ühiste laste eest nende abieluasjade menetluse korral ja kui see kohtualluvus põhineb eeskirjadel, mis on kooskõlas käesoleva määruse II peatüki või

määruse […] nr 1347/2000 sätetega või otsuse teinud liikmesriigi ja taotlusesaaja liikmesriigi vahel sõlmitud konventsiooniga, mis oli menetluse algatamise hetkel kehtiv."

14 Määruse nr 2201/2003 artikli 72 kohaselt jõustus määrus 1. augustil 2004 ja seda kohaldatakse 1. märtsist 2005, välja arvatud artiklid 67–70, mis põhikohtuasja seisukohast tähtsust ei oma.

Prantsuse õigusnormid

15 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 1070 neljas lõik sätestab:

„Territoriaalne pädevus määratakse kindlaks kaebuse esitaja elukoha alusel kaebuse esitamise kuupäeval või abielulahutuse asjade puhul esialgse hagi esitamise kuupäeval."

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

16 L. Hadadi ja C. M. Mesko, kes on mõlemad Ungari kodanikud, abiellusid 1979. aastal Ungaris. Nad emigreerusid 1980. aastal Prantsusmaale, kus nad eelotsusetaotluse esitanud kohtu andmetel elavad siiani. 1985. aastal omandasid nad Prantsuse kodakondsuse, nii et neil mõlemal on nii Ungari kui Prantsuse kodakondsus.

17 L. Hadadi esitas 23. veebruaril 2002 Pesti esimese astme kohtusse abielulahutushagi.

18 C. M. Mesko esitas uue abielulahutushagi Tribunal de grande instance de Meaux'sse (Meaux' tsiviilkohus) (Prantsusmaa) 19. veebruaril 2003.

19 Pesti esimese astme kohus kinnitas L. Hadadi ja C. M. Mesko abielulahutuse 4. mai 2004. aasta otsusega, st pärast Ungari Vabariigi ühinemist Euroopa Liiduga sama kuu 1. kuupäeval. Eelotsusetaotlusest nähtub, et tegemist on lõpliku otsusega.

20 Tribunal de grande instance de Meaux' perekonnaasjade kohtunik tunnistas C. M. Mesko poolt kohtule esitatud abielulahutushagi 8. novembri 2005. aasta määrusega vastuvõetamatuks.

21 Cour d'appel de Paris (Prantsusmaa) nentis 12. oktoobril 2006 C. M. Mesko poolt kõnesoleva määruse peale esitatud apellatsioonkaebuse kohta tehtud otsuses, et Pesti esimese astme kohtu tehtud abielu lahutamise otsust ei saa Prantsusmaal tunnustada. Selle tulemusena tunnistas Cour d'appel de Paris C. M. Mesko esitatud abielulahutushagi vastuvõetavaks.

22 L. Hadadi esitas Cour d'appel de Paris otsuse peale kassatsioonkaebuse, heites viimati nimetatud kohtule ette Ungari kohtu pädevuse eiramist üksnes määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti a alusel, mis käsitleb abikaasade alalist elukohta, ilma et oleks uuritud, kas niisuguse pädevuse aluseks võis olla sama lõike 1 punktis b nimetatud asjaolu, st et mõlemad abikaasad on Ungari kodanikud.

23 Neil asjaoludel otsustas Cour de cassation menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [määruse nr 2201/2003] artikli 3 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et kui abikaasadel on korraga nii selle riigi kodakondsus, mille kohtusse on pöördutud, kui ka mõne teise Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsus, tuleb lähtuda selle riigi kodakondsusest, mille kohtusse on pöördutud?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas seda sätet tuleb tõlgendada nii, et see määrab juhul, kui abikaasad on mõlemad kahe sama liikmesriigi kodanikud, nendest kahest asjassepuutuvast kodakondsusest tugevama?

3. Kui vastus eelmisele küsimusele on eitav, siis kas tuleb asuda seisukohale, et selle sätte alusel on abikaasadel täuendav valikuvõimalus, nii et nad saavad omal valikul pöörduda ühe või teise riigi kohtusse, mille kodanikud nad mõlemad on?"

Eelotsuse küsimused

Sissejuhatavad märkused

24 Põhikohtuasja vaidlus sai alguse C. M. Mesko poolt 19. veebruaril 2003 Prantsusmaal esitatud abielulahutushagist. Toimikust nähtub, et selle hagi vastuvõetavuse uurimisel tõusetus küsimus Pesti esimese astme kohtu poolt 4. mai 2004 abielu lahutamise kohta tehtud otsuse tunnustamisest. Määruse nr 2201/2003 artikli 21 lõike 4 alusel on

Prantsuse kohtutel võimalus küsimuse üle otsustada. Neil asjaoludel esitas Cour de cassation sama määruse artikli 3 lõike 1 tõlgendamist puudutavad küsimused.

25 Tuleb märkida, et vastavalt määruse artiklile 72 jõustus määrus 1. augustil 2004 ja kuulub kohaldamisele 1. märtsist 2005.

26 Pealegi muutus määrus nr 1347/2000 vastavalt akti Tšehhi Vabariigi, Eesti Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Poola Vabariigi, Sloveenia Vabariigi ja Slovaki Vabariigi ühinemistingimuste ja Euroopa Liidu aluslepingutesse tehtavate muudatuste kohta (ELT 2003, L 236, lk 33) artiklile 2 Ungari suhtes kohaldatavaks alles 1. maist 2004.

27 Järelikult on Pesti esimese astme kohtu poolt 4. mail 2004 abielu lahutamise kohta tehtud kohtuotsus hilisem kuupäevast, mil määrus nr 1347/2000 Ungaris kehtima hakkas, kuid vastav hagi oli esitatud enne viimati nimetatud kuupäeva. Lisaks tuleb märkida, et mainitud kohtuotsus tehti enne 1. märtsi 2005 ehk enne seda, kui määrus nr 2201/2003 kohaldatavaks muutus.

28 Neil asjaoludel, nagu Prantsuse, Saksamaa, Poola ja Slovaki valitsus väidavad, tuleb kõnesoleva kohtuotsuse tunnustamise küsimus lahendada määruse nr 2201/2003 artikli 64 lõike 4 alusel, kuna hagi esitamine menetluse algatamiseks ja kohtuotsuse kuulutamine leidsid aset selles määratletud ajavahemikul.

29 Viimati nimetatud sätte kohaselt tuleb kõnesolevat abielulahutuse kohtuotsust järelikult tunnustada määruse nr 2201/2003 alusel, kui eeskirjad, millest kohtualluvuse kindlaksmääramisel on lähtutud, on kooskõlas nimetatud määruse II peatükis või

määruses nr 1347/2000 sätestatud eeskirjadega või otsuse teinud liikmesriigi, st käesoleval juhul Ungari Vabariigi, ja selle liikmesriigi, kus tunnustamist taotletakse, st käesoleval juhul Prantsuse Vabariigi vahel hagi esitamise ajal kehtinud kokkuleppega.

30 Toimikust ei nähtu, millistele sätetele on Pesti esimese astme kohus kohtualluvuse küsimuses tuginenud, samuti ei ole neid toimikus ära toodud. Sellegipoolest tuleb asuda seisukohale, et see asjaolu ei oma põhikohtuasjas tähtsust, kui Ungari kohtute pädevus võis tuleneda määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõikest 1 sõltumata sellest, millistest kohtualluvuse kindlaksmääramise eeskirjadest viimati nimetatud kohtud konkreetselt lähtusid. Seega on käsitletav eelotsusetaotlus esitatud peamiselt eesmärgiga jõuda selgusele, kas Ungari kohtud olid niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas selle sätte kohaselt pädevad lahendama L. Hadadi ja C. M. Mesko abielulahutust puudutava kohtuvaidluse.

31 On tõsi, et C. M. Mesko on Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes märkustes väitnud, et sai L. Hadadi poolt Pesti esimese astme kohtusse esitatud abielulahutuse hagist teada alles kuus kuud hiljem. Siiski ei ole C. M. Mesko kinnitanud, et L. Hadadi oleks jätnud astumata samme kostja teavitamiseks hagist ning et Ungari kohtusse pöördumist ei olnud seetõttu võimalik lugeda sel kuupäeval toimunuks vastavalt määruse nr 2201/2003 artiklile 16. Pealegi nähtub toimikust, et C. M. Mesko kutsuti nimetatud kohtus toimunud menetluse raames kohtusse. Lisaks on Ungari valitsus vastuseks Euroopa Kohtu poolt kohtuistungil esitatud küsimusele märkinud, et siseriiklik õigus näeb ette, et kui kohtusse on esitatud hagiavaldus, teatab kohus sellest kostjale. Neil asjaoludel tuleb lähtuda eeldusest, et hagi tuleb lugeda esitatuks Pesti esimese astme kohtusse vastavalt määruse artiklile 16.

Esimene küsimus

32 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib esimese küsimusega teada sisuliselt seda, kas määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et juhul kui mõlemal abikaasal on ühtaegu nii selle riigi kodakondsus, mille kohtusse on pöördutud, kui ka mõne teise liikmesriigi kodakondsus, siis kohus, kellele on hagi esitatud, peab lähtuma kohtu asukohamaa kodakondsusest.

33 Esmalt tuleb meenutada, et kohtud, kuhu on pöördutud niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas käsitletu, mida reguleerivad määruse nr 2201/2003 artikli 64 lõikes 4 sisalduvad tunnustamist puudutavad üleminekusätted, peavad võtma seisukoha teise liikmesriigi kohtute pädevuse küsimuses. Selliseid olukordi tuleb eristada neist, mida reguleerivad otsesemalt selle määruse III peatüki sätted ja mis käsitlevad niisuguste kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist, mille osas on nimetatud määruse artiklis 24 ette nähtud otsuse teinud kohtu pädevuse kontrollimise keeld.

34 Toimikust nähtub, et Cour d'appel de Paris on põhikohtuasjas vaidlustatud kohtuotsuses asunud seisukohale, et Pesti esimese astme kohtu pädevus, mille aluseks oli L. Hadadi Ungari kodakondsus – st kohtualluvuse kindlaksmääramisel oli tuginetud eeskirjale, mida Prantsuse õiguses rahvusvahelise kohtualluvuse kindlaksmääramise puhul ei tunta – oli „tegelikkuses väga nõrk", samas kui abikaasade ühise elukoha, st Prantsusmaa kohtute pädevus oli sellega võrreldes suhteliselt tugev.

35 Euroopa Ühenduste Komisjon leiab, et esimene küsimus on esitatud põhjusel, et Prantsuse ja mõne muu riigi kodakondsuse kollisiooni korral lähtuvad kohtuasju lahendavad Prantsuse kohtunikud „enamasti kohtu asukohamaa kodakondsusest".

36 Seda väidet toetavad argumendid, mida on Euroopa Kohtule esitanud põhikohtuasja kostja, kes väidab, et määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõige 1 ei sisalda konkreetseid sätteid, mis reguleeriksid topeltkodakondsuse juhtumeid, seega niisugustel juhtudel kohaldab iga liikmesriik kodakondsuse küsimuses oma riigi õigusnorme. Prantsuse õigusteooriast ja kohtupraktikast tuleneb, et juhul kui mitme kodakondsuse korral on üks neist kohtu asukohamaa kodakondsus, siis tuleb tugineda sellele.

37 Neil asjaoludel tekib küsimus, kas – arvestades et määrus nr 2201/2003 ei reguleeri sõnaselgelt, nagu märgib C. M. Mesko, mõlema abikaasa topeltkodakondsuse juhtumeid – selle artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada erinevalt juhul, kui mõlema abikaasa mõlemad kodakondsused on samad, ja juhul, kui neil on vaid üks kodakondsus, mis on mõlema puhul sama.

38 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleneb nii ühenduse õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest kui ka võrdsuse põhimõttest, et ühenduse õigusnorme, mis ei viita otseselt liikmesriikide õigusele nende tähenduse ning ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu Euroopa Ühenduses tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning selleks tuleb arvestada õigusnormi konteksti ja vastava regulatsiooniga taotletavat eesmärki (vt määruse nr 2201/2003 kohta 2. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-523/07: A, EKL 2009, lk I-2805, punkt 34).

39 Selles osas tuleb märkida, et määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõige 1 ei sisalda „kodakondsuse" kriteeriumi täpse ulatuse kindlaksmääramise küsimuses otsest viidet liikmesriikide õigusele.

40 Pealegi ei nähtu, et määruses nr 2201/2003 oleks kasvõi põhimõtteliselt eristatud juhtumeid, kus isikul on üks kodakondsus, niisugustest juhtudest, kus isikul on mitu kodakondsust.

41 Seega ei saa asja lahendav kohus mõlema abikaasa sama topeltkodakondsuse korral jätta tähelepanuta asjaolu, et huvitatud isikutel on ka mõne muu liikmesriigi kodakondsus, mistõttu ühist topeltkodakondsust omavaid isikuid koheldaks nii, nagu neil oleks ainult selle liikmeriigi kodakondsus, mille kohtusse on pöördutud. Selle tulemuseks oleks olukord, kus niisugustel isikutel on keelatud määruse nr 2201/2003 artikli 64 lõikes 4 sätestatud tunnustamist käsitleva üleminekueeskirja alusel tugineda selle liikmesriigi kohtus, kus tunnustamist taotletakse, selle määruse artikli 3 lõike 1 punktile b, et sellega tõendada kohtuvaidluse kuulumist mõne teise liikmesriigi kohtu alluvusse, kuigi neil on viimati nimetatud riigi kodakondsus.

42 Vastupidi, nimetatud artikli 64 lõike 4 alusel peab kohus juhtudel, kui mõlemal abikaasal on ühtaegu nii selle riigi kodakondsus, mille kohtusse on pöördutud, kui ka mõne teise liikmesriigi kodakondsus – mis on mõlemal sama –, võtma arvesse asjaolu, et tulenevalt sellest, et huvitatud isikutel on viimati nimetatud riigi kodakondsus, oleks neil määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti b alusel olnud võimalik pöörduda selle teise liikmesriigi kohtusse.

43 Järelikult tuleb esimesele küsimusele vastata, et kui selle liikmesriigi kohus, kus tunnustamist taotletakse, peab vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 64 lõikele 4 kontrollima, kas asi kuulub kohtuotsuse teinud liikmesriigi kohtu alluvusse selle määruse artikli 3 lõike 1 punkti b kohaselt, siis on viimati nimetatud sättega vastuolus see, kui selle liikmesriigi kohus, kus tunnustamist taotletakse, asub seisukohale, et abikaasad, kellel mõlemal on nii selle liikmesriigi kui ka otsuse teinud liikmesriigi kodakondsus, on üksnes selle liikmesriigi kodanikud, kus tunnustamist taotletakse. Vastupidi, nimetatud kohus peab võtma arvesse asjaolu, et abikaasadel on ühtlasi ka otsuse teinud liikmesriigi kodakondsus ja seega oleks asjassepuutuv kohtuvaidlus võinud kuuluda ka viimati nimetatud riigi kohtu alluvusse.

Teine ja kolmas küsimus

44 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teise ja kolmanda küsimusega, mida tuleb uurida koos, Euroopa Kohtult teada sisuliselt seda, kas määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sama topeltkodakondsust omavate isikute abielulahutuse kohta otsuse tegemiseks pädeva kohtu kindlaksmääramisel tuleb arvestada vaid selle liikmesriigi kodakondsust, millega need isikud on tihedamalt seotud – ehk „tugevamat" kodakondsust –, nii et kodakondsuse alusel kuulub asi üksnes selle riigi kohtute alluvusse (teine küsimus), või tuleb – vastupidi – arvestada mõlemat kodakondsust, nii et sel alusel võib asi kuuluda nii ühe kui teise riigi kohtu alluvusse, kuna huvitatud isikutel on võimalus valida, kumma liikmesriigi kohtusse vaidluse lahendamiseks pöörduda (kolmas küsimus).

45 C. M. Mesko ja Poola valitsus väidavad, et abikaasade ühise topeltkodakondsuse korral tuleb lähtuda tugevama kodakondsuse kriteeriumist. C. M. Mesko, tuginedes paljudele asjaoludele, eelkõige sellele, et tema ise ja L. Hadadi on elanud Prantsusmaal aastast 1980, on seisukohal, et põhikohtuasjas on Prantsuse kodakondsus tugevam kodakondsus. Ta väidab, et kui kõnesolevat kahte kodakondsust käsitleda võrdsena, oleks selle tulemuseks „võidujooks kohtusse pöördumisel", mis sunniks üht abikaasat kiirustama liikmesriigi kohtusse pöördumisega, et takistada teisel abikaasal pöörduda kohtusse teises liikmesriigis. Poola valitsus leiab, et kohtualluvuse valimist ei tohiks jätta huvitatud isikutele, kuna niisugune lahendus annaks ühist topeltkodakondsust omavatele isikutele põhjendamatult suure privileegi, kuna annab neile võimaluse *de facto* valida pädev kohus, samas kui määrusega nr 2201/2003 ei ole muudele isikutele niisugust õigust ette nähtud. Poola valitsus lisab, et pädevuse säilimine niisuguse liikmesriigi kohtutel, kus abikaasad ammu enam ei ela, vähendaks kohtumõistmise tõhusust ja õiglust ning tooks kaasa kuritarvitamisi, nagu nt *forum shopping*.

46 Seevastu L. Hadadi ning Prantsuse, Tšehhi, Saksamaa, Ungari, Slovaki ja Soome valitsus ning komisjon leiavad, et ühise topeltkodakondsuse korral on kummalgi abikaasal

määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti b alusel õigus esitada abielulahutuse hagi kohtule kas ühes või teises asjassepuutuvas liikmesriigis, mille kodakondsus sel isikul ja tema abikaasal on.

47 Selles osas tuleb esmalt märkida, nagu määruse nr 2201/2003 põhjendusest 1 nähtub, et määruse eesmärk on aidata luua vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala, kus on tagatud isikute vaba liikumine. Sel eesmärgil on määruse II ja III peatükis kehtestatud abielulahutuse asjade kohtualluvust ning niisugustes asjades tehtud kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist reguleerivad eeskirjad.

48 Sellega seoses on määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punktides a ja b nähtud ette mitmeid kohtualluvuse aluseid, mis ei ole hierarhilises suhtes. Kõik artikli 3 lõikes 1 nimetatud objektiivsed kriteeriumid on alternatiivsed. Arvestades, et kõnesoleva määruse eesmärk on õiguskindluse tagamine, on määruse artiklis 6 sisuliselt ette nähtud, et määruse artiklites 3–5 ette nähtud kohtualluvus on laadilt erandlik.

49 Siit järeldub, et määrusega nr 2201/2003 abielulahutuse asjade jaoks kehtestatud pädevuse jaotuse korraga ei ole soovitud välistada juhtumeid, kus pädevus kuulub mitme riigi kohtutele. Vastupidi, selles on sõnaselgelt ette nähtud mitme pädeva kohtu eksisteerimise võimalus, ilma et nende suhtes oleks kehtestatud hierarhiat.

50 Samas kui nimetatud määruse artikli 3 lõike 1 punktis a loetletud kriteeriumid põhinevad erinevatel juhtudel abikaasade alalisel elukohal, on sama lõike punktis b kriteeriumina nimetatud „kelle kodanikud mõlemad abikaasad on või, Ühendkuningriigi ja Iirimaa puhul, kus on mõlema abikaasa alaline asukoht.” Niisiis, kui jätta kõrvale kaks viimati nimetatud liikmesriiki, on abielulahutuse asjade lahendamine nende liikmesriikide kohtute alluvuses, mille kodakondsus abikaasadel on.

51 Sellegipoolest ei võimalda mitte miski kõnesoleva artikli 3 lõike 1 punkti b sõnastuses järeldada, et selle sätte kohaldamisel võib arvesse võtta vaid „tugevat" kodakondsust. Kasutades kodakondsust kohtualluvuse määramise kriteeriumina, annab see säte võimaluse lähtuda ühtsest ja kergesti kohaldatavast seosest. See ei näe ette muud kodakondsusega kaasnevat kriteeriumi, nagu nt kodakondsuse tugevust.

52 Pealegi, tõlgendust, mille kohaselt võiks määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 kohaldamisel arvesse võtta vaid „tugevat" kodakondsust, ei toeta viimati nimetatud sätte eesmärk ega kontekst.

53 Esiteks oleks niisuguse tõlgenduse tulemuseks olukord, kus piirataks õigussubjektide võimalusi pädeva kohtu valimisel, eelkõige juhtudel, kui isikud on kasutanud vaba liikumise õigust.

54 Eelkõige põhjusel, et tugevama kodakondsuse kindlaksmääramisel omab sisulist tähtsust alaline elukoht, on määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punktides a ja b ette nähtud kohtualluvuse alused sageli osaliselt kattuvad. Tegelikkuses tähendab see seda, et mitut kodakondsust omavate isikute puhul tuleb kindlaks määrata lõikes 1 ette nähtud kohtualluvuse aluste hierarhia, kuna selle lõike sõnastusest see ei tulene. Seevastu abielupaar, kus abikaasadel on vaid ühe liikmesriigi kodakondsus, saab alati pöörduda vastava riigi kohtusse, isegi kui abikaasad pole enam aastaid selles liikmesriigis alaliselt elanud ja viimati nimetatud riigiga tegelikku seost näitavaid asjaolusid on vähe.

55 Teiselt poolt, kuna mõiste „tugev kodakondsus" ei ole eriti täpne, tuleb arvestada tervet rida faktilisi asjaolusid, mis ei vii mitte alati ühese tulemuseni. Siit järeldub, et vajadus kontrollida abikaasade ja nende kodakondsuste vahelisi seoseid muudaks kohtuallu-

vuse kontrollimise töömahukamaks, mis on vastuolus eesmärgiga hõlbustada määruse nr 2201/2003 kohaldamist lihtsa ja ühese seosekriteeriumi kasutamisega.

56 On tõsi, et kui huvitatud isikutel on mitu kodakondsust, võivad määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punkti b alusel pädevust omada mitme liikmesriigi kohtud. Siiski, nagu komisjon ning Prantsuse, Ungari ja Slovaki valitsus on märkinud, lahendatakse kohtualluvuse küsimus juhul, kui selle sätte alusel on pöördutud mitme liikmesriigi kohtutesse, määruse artikli 19 lõike 1 alusel.

57 Lõpuks tuleb nentida, et määrus nr 2201/2003, kuivõrd see reguleerib vaid kohtualluvuse kindlaksmääramist, kuid ei näe ette kollisiooninorme, võib – nagu C. M. Mesko on väitnud – mõjutada abikaasasid pöörduma kiiresti ühte pädevasse kohtusse, et tagada rahvusvahelise eraõiguse kohaselt kohtu asukohamaal abielulahutust reguleerivate materiaalõigusnormide rakendamisest tulenevad eelised. Sellegipoolest, vastupidi C. M. Mesko seisukohtadele, ei anna see asjaolu iseenesest alust järeldada, et kõnesoleva määruse artikli 3 lõike 1 punkti b alusel pädevust omavasse kohtusse pöördumist tuleks käsitleda kuritarvituslikuna. Nagu käesoleva kohtuotsuse punktidest 49–52 nähtub, ei ole nimetatud sätte eesmärkidega vastuolus see, kui kohtusse pöördutakse niisuguses liikmesriigis, mille kodakondsus on mõlemal abikaasal, isegi kui puuduvad muud seosed selle liikmesriigiga.

58 Neil asjaoludel tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, et kui mõlemal abikaasal on kahe sama liikmesriigi kodakondsus, siis on määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punktiga b vastuolus see, kui neist liikmesriikidest ühe kohtuid ei tunnistata pädevaks põhjendusega, et hageja ei ole selle liikmesriigiga muul moel seotud. Vastupidi, selle sätte alusel on pädevad nende liikmesriikide kohtud, mille kodakondsust abikaasad omavad, ning nimetatud isikutel on õigus valida, millise liikmesriigi kohtusse pöörduda.

Kohtukulud

59 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. **Kui selle liikmesriigi kohus, kus tunnustamist taotletakse, peab vastavalt nõukogu 27. novembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, artikli 64 lõikele 4 kontrollima, kas asi kuulub kohtuotsuse teinud liikmesriigi kohtu alluvusse selle määruse artikli 3 lõike 1 punkti b kohaselt, siis on viimati nimetatud sättega vastuolus see, kui selle liikmesriigi kohus, kus tunnustamist taotletakse, asub seisukohale, et abikaasad, kellel mõlemal on nii selle liikmesriigi kui ka otsuse teinud liikmesriigi kodakondsus, on üksnes selle liikmesriigi kodanikud, kus tunnustamist taotletakse. Vastupidi, nimetatud kohus peab võtma arvesse asjaolu, et abikaasadel on ühtlasi ka otsuse teinud liikmesriigi kodakondsus ja seega oleks asjassepuutuv kohtuvaidlus võinud kuuluda ka viimati nimetatud riigi kohtu alluvusse.**

2. **Kui mõlemal abikaasal on kahe sama liikmesriigi kodakondsus, siis on määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punktiga b vastuolus see, kui neist liikmesriikidest ühe kohtuid ei tunnistata pädevaks põhjendusega, et hageja ei**

ole selle liikmesriigiga muul moel seotud. Vastupidi, selle sätte alusel on pädevad nende liikmesriikide kohtud, mille kodakondsust abikaasad omavad, ning nimetatud isikutel on õigus valida, millise liikmesriigi kohtusse pöörduda.

Allkirjad